

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 8. märtsi 2016. a istungi päevakorrapunkti 3 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Komisjoni istungile oli kutsutud AS Tallinna Sadama endine nõukogu liige ja nõukogu esimees Remo Holsmer.

Artur Talvik

Sa olid nõukogu liige alates 01.10.2008 ning nõukogu esimees alates 16.06.2014. Kust tuli otsus sind nõukogusse määrata? Kes selle otsuse tegi ja miks?

Remo Holsmer

Ettepaneku tegi rahandusminister Jürgen Ligi 2013. aastal (2008. aastal Ivari Padar).

Artur Talvik

Kuidas selle otsuseni jõuti, et sinust saab nõukogu esimees?

Remo Holsmer

Nõukogu ise valib esimehe. Eelmine nõukogu esimees teatas mais-juunis 2014 enda tagasiastumisest, jäädes küll nõukogu liikmeks, aga nõukogu valis mind ühehäälselt esimeheks.

Artur Talvik

Sinu nõukogus oleku ajal on kaks korda pikendatud juhatuse liikmete Allan Kiili ja Ain Kaljuranna teenistuslepinguid. Palun kirjelda mõlemaid pikendamisi eraldi. Esimese pikendamise puhul (aastal 2011) käisid tulised vaidlused. 2014. aastal oli konsensus suurem.

Remo Holsmer

2014. aasta juhatuse liikmete teenistuslepingute arutelu jäi sellesse perioodi (september), kui praamihange oli haripunktis. Suvel kuulutas Tallinna Sadam välja praamide soetamise hange, augusti lõpus-septembris riigihange ebaõnnestus, kuna ei esitatud ühtegi pakkumist ja Tallinna Sadama juhatas asus läbirääkimistesse laevaehitajatega. 1. või 15. oktoober oli tähtaeg, kus pidi AS Tallinna Sadam esitama omapoolse pakkumuse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile mandri ja saarte vahelise liiniveo opereerimishankele. Oli situatsioon, kus valitsus oli teinud otsused ning omanik oli andud AS Tallinna Sadamale ülesandeks teemaga tegeleda. Mingisugust teadmist ei olnud ei nõukogul ega sel ajal ka õiguskaitseorganitel, et midagi (korruptiivset) on toimumas. Tagant järgi olen mõelnud, kas midagi oleks saanud teha teistmoodi arvestades ootusi ja survet, mida omanik oli AS Tallinna Sadamale pannud. See oleks tähendanud kahe inimese ära vahetamist (juhatuses). Argumendid selle vahetuse tegemiseks tol hetkel oleks pidanud olema: kas ettevõtte majandusnäitajad on halvad, kas on tehtud jämedaid juhtimisvigu, on usaldust kuritarvitatud. Nendele küsimustele jah vastuseid ei olnud. Toimus juhatuse liikmete valiku konkurss, kus oli 17. kandidaati. Tõsiseltvõetavaid kandidaate oli minu hinnangul lisaks kahele ametisolevale juhatuse liikmele veel 1-2. Arvestades seda, et otseseid etteheiteid juhatusele ei olnud, siis otsus juhatuse liikmetega lepingute sõlmimiseks nõukogus konsensuslikult tehti.

Artur Talvik

Kas konkurss oli sisuliselt formaalne? Nõukogu teadis, et antud situatsioonis võib-olla ei oleks vaja konkurssi teha ning pikendada lihtsalt lepingud ära.

Remo Holsmer

Kogu juhatust välja vahetada tolles taustsüsteemis ei olnud mõistlik. Kui oleks tekkinud tugev kandidaat, siis oleks nõukogu olnud ilmselt seda tõsiselt arutama.

Henn Põlluaas

Kui palju nõukogus arutati 17-t kandidaati?

Remo Holsmer

Vaatasime kõik CV läbi. Need, kes ei sobinud, nendega me aega ei kulutanud. Ühte-kahte tugevat kandidaati arutasime.

Henn Põlluaas

Kas nad kutsuti nõukogusse kohale?

Remo Holsmer

Kõigil oli kohustus kirjutada motivatsioonikiri ja essee. Kuna me selleks hetkeks jõudsime järeldusele, et jätkame kahe juhatuse liikmega, siis eraldi kandidaatidega kohtumist vajalikuks ei pidanud.

Artur Talvik

Kaitsepolitsei on öelnud, et nad käisid AS Tallinna Sadamas sees juba 2012. aastal. Kui juhatuse valimine 2014. aastal toimus, siis kas sina sel hetkel olid informeeritud juhatuse liikmetega seotud kahtlustest?

Remo Holsmer

Mul oli teatav informatsioon olemas, aga see oli kaugel mingisugustest kahtlustest või süüdistustest.

Tarmo Olgo

Kas kasutasite uute juhatuse liikmete leidmisel personaliotsingufirmat?

Remo Holsmer

Ei.

Tarmo Olgo

Mis see argument oli mitte kasutada?

Remo Holsmer

Äriühingutele juhatuse liikmete otsingul on praktikaid olnud erinevaid. Personaliotsingufirmasid on kasutatud ja on mitte kasutatud. Tol hetkel me otsustasime, et saame ise hakkama. 2011. aasta kohta ma ei mäleta, kas me kasutasime, aga seda on võimalik järgi uurida.

Artur Talvik

Läheme aasta 2011 juurde.

Remo Holsmer

Ministri ootus oli juhatuses teha värskendus. Ain Kaljuranna ja Allan Kiili tagasivalimise osas valitsesid nõukogus erimeelsused, kuid hääletuse tulemusel oli otsus, et mõlemad juhatuse liikmed jätkavad.

Artur Talvik

Kas sina hääletasid juhatuse liikmete jätkamise poolt?

Remo Holsmer

Ma arvan küll jah.

Artur Talvik

Juttu oli Allan Kiili väljavahetamisest.

Remo Holsmer

Allan Kiili osas oli jah ministeeriumis soov tema väljavahetamiseks.

Artur Talvik

Olid pikka aega nõukogu liige ja ka nõukogu esimees. Kui palju poliitiline surve takistas nõukogus häid majanduslikke otsuseid teha?

Remo Holsmer

Nii praamihanke kui ka Botnica puhul ristuvad mingis otsustusprotsessi riigi ja äriühingu huvid. Riigi huve esindab minister. Konfliktid omanike huvide ja AS Tallinna Sadama kui äriettevõtte vahel olid paratamatud. Mina nõukogu liikmena ega ka esimehena ei saanud vaielda omaniku otsuste vastu. Kuna toonane majandusminister, kes oli ettevõtte üldkoosolekuks, andis Tallinna Sadamale konkreetse suunise osta jäälohkuja Botnica ja selle juurde oli kirjutatud ka hind 50 miljonit eurot, siis piltlikult öeldes sõitis juhatuse liige Allan Kiil Soome ja tõi Botnica ära. Praamide ostu puhul põrkus nõukogu liikme vastutus ja omaniku poolkõva tahe. Nõukogu liikmetena ei olnud me valmis võtma riski, et praamid jäävad kai äärde seisma. Meil ei olnud tookord mingit kindlust, et soetatavad 4 parvlaeva saavad sõitma mandri ja saarte vahel. Kas te kujutate ette, et teete nõukogu liikmena üle 100 miljoni eurose otsuse ilma äriplaani ja konkreetsete lepinguteta? Igapäevastes majandusotsustes ja suurte investeeringute puhul poliitikat liiga palju ei olnud. Omaniku ja juhatuse vaheline "poliitika" ei ole halvas mõttes, vaid võimalikult parema lahenduse otsimine. Milliseid majandusotsuseid sa täpsemalt mõtled?

Artur Talvik

AS Tallinna Sadama majandustegevuses ei olnud üldse laevade pidamist. Tehakse kapitaalne muutus. Kui selline otsus sisse tuli, siis kui palju AS Tallinna Sadama nõukogu sellele vastu püksles? See eeldab ka täiesti uue kompetentsi sisse toomist.

Remo Holsmer

See ongi küsimus omaniku tahtes. Omanik ei olnud ära fikseerinud, et AS Tallinna Sadama uueks ülesandeks on jäämurdmine ja praamiliikluse korraldus. See oli konfliktikoht otsustus protsessis. Nagu ma ka enne viitasin, siis lihtsalt ehku peale niivõrd suuri investeringuotsuseid Tallinna Sadama nõukogu ei olnud valmis tegema.

Tarmo Olgo

Kui anti ülesanne Botnica n-ö ära tuua, siis kas see hind, et hakata jäämurdmisega tegelema ja osta Botnica oli ministeeriumi poolt paika pandud?

Remo Holsmer

Tallinna Sadama nõukogu ega ka juhatus ei osalenud enne üldkoosoleku suunist Botnica ostumüügi läbirääkimistel. Kust tekkis 50 miljoni eurone ostuhind, tuleb küsida Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist. Ja täpsustuseks, et ministeerium ei andnud 50 miljonit, vaid ütles, et Tallinna Sadam võtaks laenu.

Tarmo Olgo

See teadmine teil oli, et hind oli kokku lepitud?

Remo Holsmer

Nõukokku tuli üks paber, kus oli kirjas, et jäämurdmise tagamiseks tuleb osta Botnica. Hinna osas oli kusagil kokku lepitud. Nii nagu omanik ütleb, nii teeme.

Henn Põlluaas

2011. aastal kuulutati konkurss välja uute juhatuse liikmete leidmiseks. Kui palju avaldusi tuli ja kes neid läbi vaatas? Kas nõukogu arutas kandidaate? Millised olid argumendid eelistada üht juhatuse liiget teisele?

Remo Holsmer

Ausalt öeldes ma ei mäleta kui palju oli kandideerimisavaldusi aastal 2011. Faktiliselt on see ilmselt kusagilt välja võetav. Omaniku kriitika oli sõnastatud läbi värskuse momendi. Omanik ehk üldkoosoleku arvas, et võiks juhatusse tuua kellegi uue. Käis arutelu ning lõpuks hääletati.

Henn Põlluaas

Kas kõik kandidaadid arutati läbi, kes saatsid cv?

Remo Holsmer

Ma mäletan, et avaldused saadeti nõukogu liikmetele laiali. Siis me vaatasime avaldused läbi, arutasime ja hääletasime. Toonane nõukogu esimees oskab protsessi kindlasti paremini kirjeldada.

Jaanus Karilaid

Botnica hankimisega rikuti avaliku halduse head tava, rikuti läbipaistvuse reegleid ja riigihanget ei korraldatud. Ilmselt andis selle suunise Juhan Parts ja temalt tuli kiri?

Remo Holsmer

Jah, temalt tuli üldkoosoleku otsus Botnica ostuks.

Jaanus Karilaid

Kui oleks tulnud kiri, et Botnica oleks tulnud osta 350 miljoniga..., kas nõukogul ei oleks olnud vastutustunnet, et peaks ära hindama tegeliku maksumuse, võtma hindamisakte. Miks filtrit ei tehtud?

Remo Holsmer

Me küsisime kõiki neid küsimusi ministeeriumi esindaja käest - mis on laeva turuhind, kas on konkureerivaid pakkumisi, kus on eksperthinnang. See ei tähenda, et nõukogu oleks ministeeriumile vastu töötanud – need on loogilised küsimused, mida küsiks samas situatsioonis iga äriühingu nõukogu liige. Nagu ka enne öeldud, üldkoosolek andis Tallinna Sadamale suunise Botnica ostuks.

Jaanus Karilaid

Kas nõukogu kaitses ennast tehes vähemalt korraliku protokolliga? Kas ministeeriumi esindaja vastused teie küsimustele on fikseeritud?

Remo Holsmer

Protokollid tuleb välja võtta. Mul neid peas küll ei ole.

Artur Talvik

Protokollidest on väga selgelt näha kuidas IRL kaitseb Botnica ostu ja reformierakond on Botnica ostu vastu. Miks reformierakond vastu oli?

Remo Holsmer

Ma ei ole kindel kas vastuseis nii üheselt välja tuli. Ma ei ajaks seda nii poliitiliseks. Eelpool viidatud küsimused hinna, võrreldavate pakkumiste jne kohta tekkisid kõigil nõukogu liikmetel.

Valdo Randpere

Kui Juhan Partsilt tuli kiri, siis kas kirjas oli ära toodud ka Botnica hind? Kas nõukogul oleks olnud mingi võimalus läbi näha sigadusi, mis tehti juba pikka aega?

Remo Holsmer

Kaitsepolitseiameti peadirektori asetäitja Eerik Heldna käis päeva peale juhatuse liikmete kinni pidamist Tallinna Sadama nõukogu koosolekul ja ütles, et nõukogu liikmetel on altkäemaksu küsimist kui peitkuritegu võimatu avastada. Seda ei suuda ka sisekontroll, vaid ikka vastavaid volitusi ja võimalusi omavad õiguskaitseorganid.

Siim Kiisler

Ma täpsustan. Kirjas oli hind kuni 50 miljonit.

Remo Holsmer

See oli õige täpsustus. Allan Kiili läks Soome ja ostis 50 miljoniga Botnica ära. Mingeid läbirääkimisi Tallinna Sadama juhatusega nõukogu ei pidanud, sest hind oli juba enne kokku lepitud.

Valdo Randpere

Ütlesid, et siseaudit ei oleks ka suutnud juhtumit avastada ega ära hoida. Kas AS Tallinna Sadama siseauditis on mingeid puudujääke? Kas siseaudi töö võiks olla efektiivsem?

Remo Holsmer

Me arutasime seda nõukogus ka. Mõtlesime, et võib-olla tellida audit hoopis majast väljast, et kontroll oleks efektiivsem. Kui kohtute uute sadama juhtidega, nõukogu esimehe ja liikmetega, siis nad on avatud seda teemat arutama. Eks auditi väljast võtmisel on ka omad riskid, aga parem lahenduse otsimine on uute juhtide käes. Igapäevane töö AS Tallinna Sadamas käib tavapärasel rutiinil. Kui mingid lepingud lõppevad ja tuleb alustada läbirääkimisi, kombata turu situatsiooni, leida uusi pakkujaid, siis sellistes olukordades on tasakaalu mehhanismi sisse viimine AS Tallinna Sadamasse oluline.

Artur Talvik

Kas koalitsioonileping jagab nõukogu kohad ära? Kas Riigikogu saadik olid kogu see aeg?

Remo Holsmer

Ei olnud kogu aeg.

Artur Talvik

Kuidas erakond jõudis sinuni? Kas sul on eriline kompetents majanduse, rahanduse, merenduse alal?

Remo Holsmer

Kui Jürgen Ligi mulle ettepanku tegi, siis tundus see huvitava väljakutsena.

Artur Talvik

Mis su põhitegevus toona oli?

Remo Holsmer

Olin Korvpalliklubi Kalev/Cramo tegevjuht.

Artur Talvik

Aga erakonnas?

Remo Holsmer

Olin Tallinna Linnavolikogu liige.

Artur Talvik

Mis oli sinu määramise põhjendus?

Remo Holsmer

Küsi tema käest.

Artur Talvik

Millal sa Riigikogu liikmeks said?

Remo Holsmer

2011. aastal.

Artur Talvik

Ja siis sa jäid nõukogusse?

Remo Holsmer

Jah.

Artur Talvik

Õiguskantsler Allar Jõks on kritiseerinud Riigikogu liikmete kuulumist nõukogusesse. Kas ei olnud arutlusel see, et mitte võtta Riigikogu liikmeid riigile kuuluvate äriettevõtte nõukogusse?

Remo Holsmer

Ma ei ole nõus nendega, kes eelduslikult ütlevad, et Riigikogu liikmed ei tohiks kuuluda riigi äriettevõtete nõukogudesse, kuna nad on riigikogu liikmed. Küsimus on ikkagi inimestes, nende kompetentsis. Nõukogu liikmed väljastpoolt ei tähenda automaatselt asjatundlikkust või edu.

Artur Talvik

Missuguseid korrupsioonivastaseid meetmeid sinu juhtimise ajal nõukogu töösse võttis?

Remo Holsmer

Nõukogu ja juhatuse liikmetel on kohustus täita deklaratsioon, kus on ära märgitud seosed ja huvid antud ettevõttega. Deklaratsiooni sisulisemaks muutmisega me tegelesime. Tegelesime ka siseauditi iga-aastaste tööplaanidega.

Jaanus Karilaid

Sadama nõukogu oli politiseeritud. Ühegi auditikomiteega ei ole võimalik korrupsiooni välja juurida, kui poliitiline võrgustik on avastamata, teadvustamata. Kas te Allan Kiiliga (Reformierakond) ka erakonna sees töösju arutasite?

Remo Holsmer

Kui mina olin nõukogu esimees, siis nõukogu liikmed olid Pille Parind (pangandus), Hillar Teder (kinnisvara ettevõtja), Priit Paiste (AS ISS puhastusteenused juht), Vallot Mangus (Tartu ettevõtja), Randel Länts (SDE), Kalev Lillo (tol ajal Riigikogu liige), Remo Holsmer (Riigikogu liige). Ärge looge kuvandit, et see oli IRL ja Reformierakonna politiseeritud nõukogu. Kui te vaatate nende inimeste taustu, siis on see nende suhtes ebaaus. Need on inimesed erasektorist väga erinevatest valdkondadest, kõrgetel kohtadel ja ka ühiskondlikult tunnustatud. Lõpuks ei ole tiitel tähtis kas oled Riigikogu liige või ettevõtte juht. Kõik sõltub inimesest endast. Ärge tehke nõukogu liikmetele liiga. Loomulikult oli nõukogu esimehel juhatuse liikmetega tõiseid kontakte. Praamihange põles igast otsast ning 2014.aasta sügis oli väga tõine periood. Me suhtlesime igapäevaselt.

Jaanus Karilaid

Kas Allan Kiili on reformierakonnale annetanud?

Remo Holsmer

Ma ei tea. Vaata avalikest registritest järgi.

Jaanus Karilaid

Sa tegelesid ka hanke ettevalmistamisega ning olid ka vastutav hanke korraldamise eest.

Remo Holsmer

Praamide ostuhanke kuulutas AS Tallinna Sadam välja 2014 suvel. Olukord oli selline, kus lahtisi otsi oli rohkem kui kümme ning sellepärast tuligi teemaga aktiivselt tegeleda.

Jaanus Karilaid

Kirjelda, kuidas sa hanget ette valmistasid.

Remo Holsmer

Mina ei valmistanud hanget ette. Juhatus valmistab ette hanke, kus sooviti osta parvlaevu. See ebaõnnestus. Seejärel sai juhatus volitused hakata läbi rääkima laeva ehitajatega. Pakkumised saadi kolmest tehasest (Türgist, Poolast, Soomest). Peeti edasi läbirääkimisi. Selles protsessis mina ei osalenud. See oli juhatuse töö.

Jaanus Karilaid

Mida sina siis tegid?

Remo Holsmer

Nõukogu koosoleku ettevalmistamiseks läheb aeg. Koosolekud võivad kesta 3 tundi, vahel kauemgi.

Jaanus Karilaid

Siis su põhiline koostööpartner oli Allan Kiil?

Remo Holsmer

Minu põhilised koostööpartnerid olid nõukogu liikmed, mõlemad juhatuse liikmed ja Sadama finantsjuht.

Artur Talvik

Ütlesid, et nõukogu poliitiliselt jagada ei saa. Osad nõukogu liikmed on selgelt partei rahastajad. Näiteks Hillar Teder on rahastanud nii IRL kui reformierakonda. Kas sellega on mingi seos? Kas nõukogu kohaga premeeriti teda?

Remo Holsmer

Oleks mõistlik küsida nõukogu liikmete enda käest.

Peeter Ernits

Nagu ma aru sain, siis nõukogu esimees ja liikmed ei saanudki aru saada, mis juhatuses toimus. Samas juhatuse liige on öelnud, et ta tundis ennast kindlalt. Kas kindluse andis parteipilet?

Remo Holsmer

Ma arvan, et see küsimus tuleb esitatud konkreetsele isikule. See, kas ja miks mõni inimene on parteile annetanud, ma ei oska kommenteerida ning hinnanguid anda. See on iga inimese enda valik.

Tarmo Olgo

Vaadates siseaudiitori raporteid, siis seal on korduvalt välja toodud mehhanismid, mis on korrupsiooni vältimiseks paika pandud. Juhatus on nendest mööda käinud. Raport on esitatud ka nõukogule. Miks sellele midagi ei järgnenud?

Remo Holsmer

Ma ei tea täpselt, mis raportile te viitate. Ma peaksin seda raportit nägema.

Tarmo Olgo

Siseaudiitor on öelnud, et ühtegi korda ei ole nõukogu esitanud soovi vaadata kuidas juhatus kasutab krediitkaarte, millised on nende kuluaruanded. Miks?

Remo Holsmer

Ega ei meenu küll, et me oleksime krediitkaartide väljavõtteid analüüsinud nõukogu tasemel. Ettevõttel on juht, kes vastutab ettevõtte finantside ja kulutuste eest. Juhatuses esimehel on selleks ka voli olemas. Kui on ilmnunud mingeid väärkasutusi, siis tuleb sellele kindlasti otsa vaadata.

Valdo Randpere

Kas siseauditi tööplaani kinnitab nõukogu?

Remo Holsmer

Jah.

Üleskirjutuse koostanud:

Ege Heinla
Uurimiskomisjoni konsultant

Üleskirjutuse üle vaadanud:

Remo Holsmer
(e-mail 11.03.2016)